

W sierpniu 1991 roku, Colin Renfrew napisał w przedmowie do książki *Centuries of darkness - a challenge to the conventional chronology of Old World archaeology* (James i in., 1991): "Historia potrzebuje dat. Chronologia jest podstawą zarówno archeologii jak i historii. Bez ram czasowych nie można ustalić sekwencji wydarzeń, nie ma przejrzystego obrazu, co wydarzyło się w przeszłości, nie ma wiedzy, jaki rozwój nastąpił jako pierwszy".

James, P., Thorpe, I.J., Kokkinos, N., i in.. 1991. *Centuries of Darkness: A Challenge to the Chronology of Old World Archaeology*. London, Rutger Univ. Press, 434 pp.

Konstantynopol/Stambuł – miasto ulokowane nad Cieśniną Bosfor, między Złotym Rogiem a Morzem Marmara, jest unikatowym obszarem na mapie Starego Świata, łączącym wpływy rzymskie, bizantyjskie, ottomańskie i bliskowschodnie. Zbudowany w strategicznym położeniu na skrzyżowaniu szlaków handlowych: od Morza Śródziemnego to Morza Czarnego i od Półwyspu Bałkańskiego do Azji Mniejszej. Przewiduje się, że w czasach jego największej świetności, miasto mogło liczyć nawet million mieszkańców. Było wtedy największym, najzamożniejszym obszarem, mającym ogromny wpływ w kontekście religijnym, intelektualnym i handlowym w całym basenie Morza Śródziemnego. Konstantynopol/Stambuł jest domem dla przepastnej kolekcji starych budowli, świątyn wielu religii, materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego trzech imperiów – a wiele z nich jest wpisanych na listę dziedzictwa UNESCO. Nieprzerwana 2000-letnia historia miasta, w tym ponad 1000-letni okres bizantyjski, fascynuje badaczy reprezentujących liczne dziedziny na całym świecie. Liczne prace wykopaliskowe prowadzone w tym obszarze odsłoniły ponad 20 metrów warstw kulturowych w obrębie murów Konstantynopola, pokrywających powierzchnię 14 km². Fenomen miast dotyczy tematyki wojen i podbojów – zostało ono oblężone tylko 3 – krotnie, a ostatni raz w 1453 roku, co ostatecznie położyło kres niezaburzonym dotychczas dziejom miasta.

Dendrochronologia umożliwia stworzenie bardzo długich serii rocznych przyrostów, które odzwierciedlają wpływ człowieka i warunki środowiskowe, będące obszarami niezależnymi od danych historycznych i archiwalnych. Historia potrzebuje precyzyjnej chronologicznej stratygrafii w znaczeniu ustalania relacji między warstwami kulturowymi i czasem. Nadrzędnym celem tego projektu jest absolutne datowanie wydarzeń kluczowych dla historii metropolii Konstantynopola dzięki narzędziom jakie daje dendrochronologia, aby tworzyć i usystematyzować historyczne chronologie. Projekt daje doskonałą możliwość wypełnienia istotnej luki, jaką obserwujemy obecnie. Niewiele osób zdaje sobie sprawę, podczas prac rekonstrukcyjnych/ remontowych/ konserwatorskich drewno rozbiórkowe jest czasem uważane za nieprzydatne i często ginie bezpowrotnie w kominkach jako drewno opałowe.

W projekcie skupimy się głównie na dębach, jako gatunku dominującym w regionie i szeroko stosowanym w wielu konstrukcjach takich jak domy, świątynie czy statki, z uwagi na swoją wyjątkową wytrzymałość.

Tylko dzięki dokładnie określoneemu zakresowi czasu, jaki oferuje dendrochronologia, a także dzięki izotopowym i anatomicznym analizom, możemy uzyskać historyczną rekonstrukcję przeszłości badanego obszaru. Projekt połączy nie tylko wspólną historię Europy Południowej i Azji Mniejszej. Połączenie to zostanie uzyskane też na poziomie serii przyrostowych. Istniejące już chronologie dla obszarów Bałkanów pomogą zweryfikować, ulepszyć i skonfrontować nowe dane pozyskane w trakcie projektu. Nowa informacja przyrostowa zapewni precyzyjne i absolutne datowanie.

Ogromny obszar badań i ambitne cele wymagają odpowiedniej i dobrze przygotowanej metodyki. W badanym obszarze już stosowano datowanie oparte na seriach przyrostowych, ale (1) użyta metodyka nie spełniała rygorystycznych kryteriów klasycznej dendrochronologii oraz (2) badania w przeszłości nigdy nie były prowadzone systematycznie ani z zastosowaniem wielodyscyplinowego podejścia oraz skupiały się tylko na wybranych obiektach.

Realizacja projektu łączy Europę i Azję Mniejszą, co daje szansę na wzmocnienie sieci współpracujących instytucji, z maksymalnym wykorzystaniem potencjału aparaturowego i zasobów ludzkich. Z powodu spodziewanej ogromnej ilości pozyskanego drewna do analizy, dendrochronologia będzie stanowić doskonałe narzędzie do rozwikłania różnych niejasności historycznych w obrębie metropolii Konstantynopola.

Dzięki temu projektowi będziemy pracować w regionie, który zawsze był przedmiotem zainteresowania i fascynacji specjalistów reprezentujących różne dziedziny oraz zaledwie powierzchownie dotkniętego badaniami przyrostowymi.